งานนำเสนอ BOT Symposium 2026 · 24 พฤศจิกายน 2569

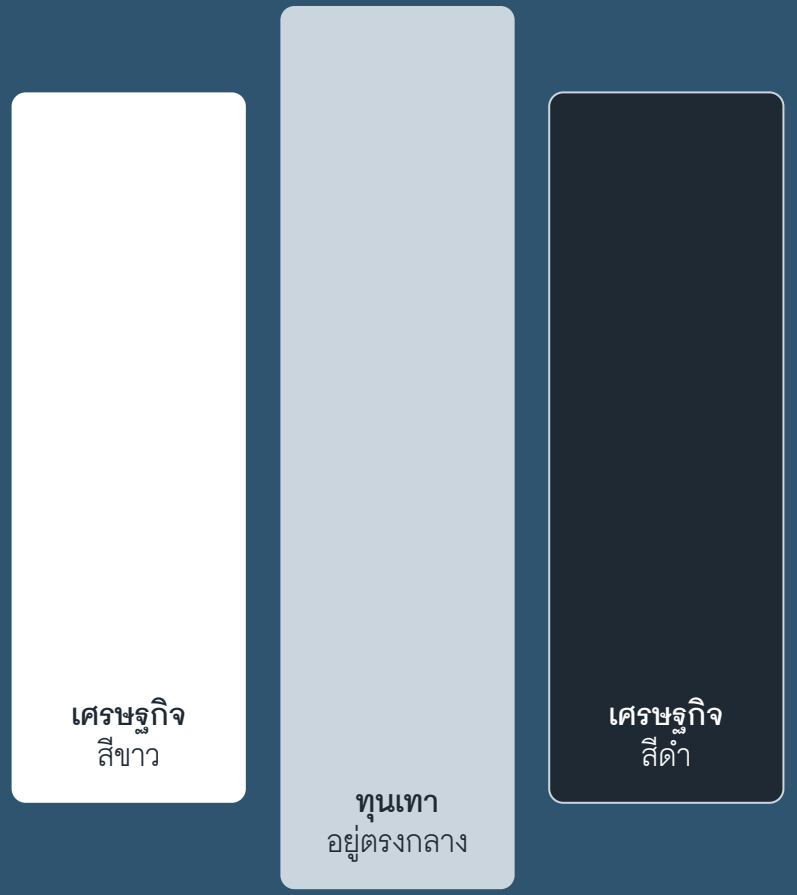
ทุนเทา

เศรษฐกิจนอกระบบที่อยู่ในระบบ

ทำไมเงินผิดกฎหมายจึงอยากเข้าระบบ ทำไมเลือกประเทศไทย และเราควรทำอย่างไร

ธานี ชัยวัฒน์

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เงินดำไหลผ่านเทา แล้วเข้าไปพักในระบบสีขาว

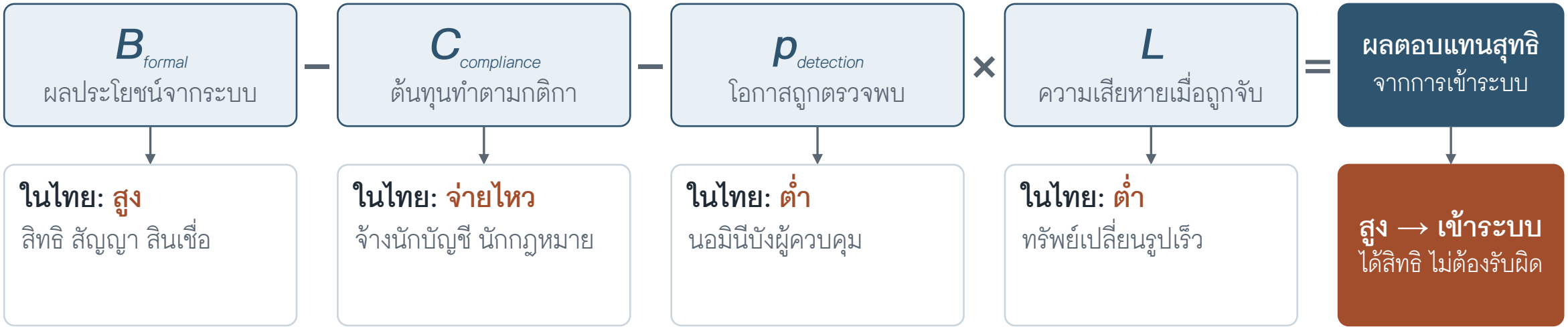
จากเศรษฐกิจสีดำที่หมุนในวงตัวเอง สู่เศรษฐกิจสีเทาที่ไหลเข้าระบบสีขาว

ทุนเทา: เศรษฐกิจนอกระบบที่อยู่ในระบบ

สิ่งที่เปลี่ยนแปลงชัดที่สุดคือ “ช่องทาง”: เงินดำไม่หมุนในวงตัวเองแล้ว แต่ไหลผ่านเทาเข้าสู่ระบบทางการ

ทำไมทุนเทาอยากเข้าระบบ

เทียบ: ร้านอาหารสองร้าน สมการเดียวกัน คำตอบตรงข้าม

ก. **ร้านข้าวแกงรถเข็น** · สุจริต แต่ไม่จดทะเบียน

B	C	p	L	
B: ต่ำ ขายเงินสด ไม่ใช้สินเชื่อ	C: สูง ภาษี บัญชี ใบอนุญาต	p: สูงขึ้นทันที รายได้ถูกมองเห็น	L: ไม่มีของผิดให้ยึด แต่เสี่ยงภาษีย้อนหลัง	ต่ำ → อยู่นอกระบบ เพราะเข้าไม่คุ้ม

ข. **ร้านอาหารหน้าฉากของทุนเทา** · จดทะเบียนครบ

B	C	p	L	
B: สูงมาก เงินผิดกลายเป็นรายได้	C: คุ้ม ภาษีคือค่าฟอกเงิน	p: ต่ำ ตรวจแค่ใบเสร็จ	L: ต่ำ ทรัพย์อยู่ชื่อนอมินี	สูง → เข้าระบบ แรงจูงใจกลับด้าน

ทุนเทา: เศรษฐกิจนอกระบบที่อยู่ในระบบ

ระบบเดียวกันแพงเกินไปสำหรับร้านสุจริต แต่ถูกเกินไปสำหรับร้านหน้าฉาก

ทำไมทุนเทาเลือกไทย: ศักยภาพการดึงดูดทุนเทาของไทย

ทุนเทา: เศรษฐกิจนอกระบบที่อยู่ในระบบ

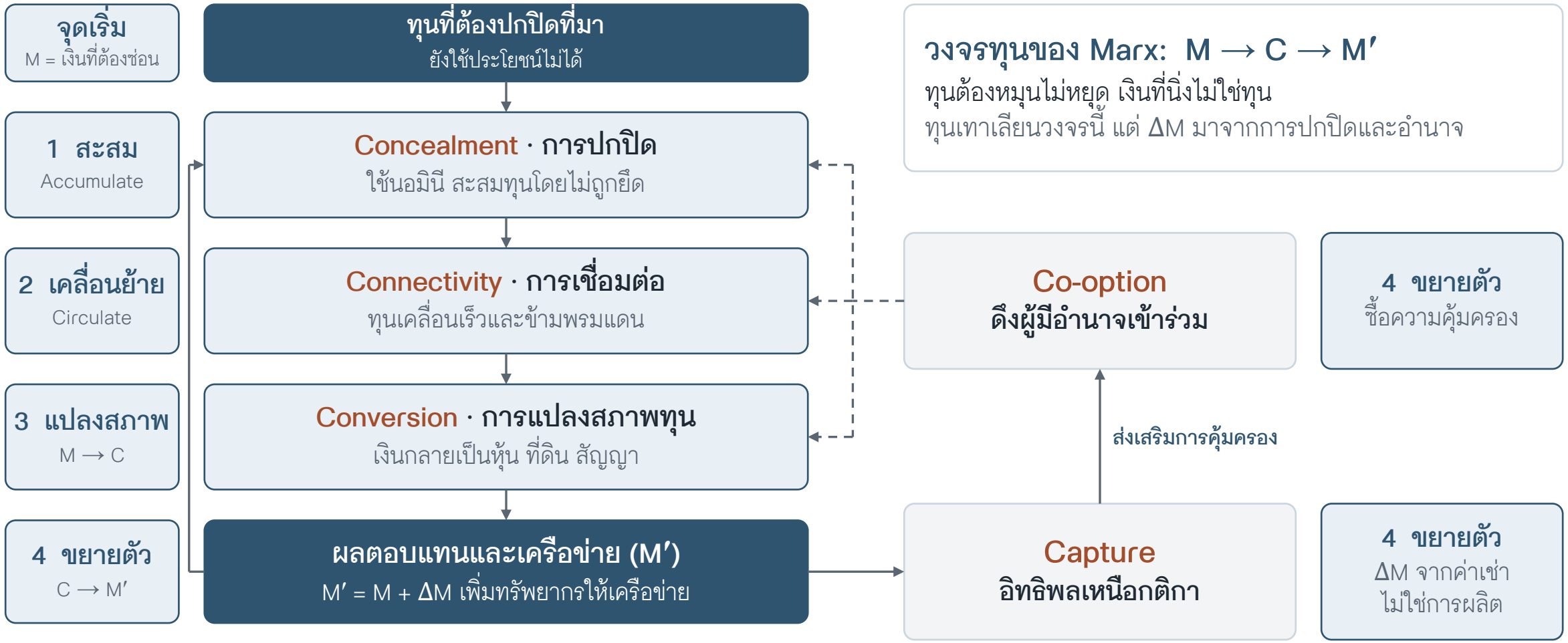
ไทยชนะตลาดเงินเทาโดยไม่ตั้งใจ เพราะซ่อนถูก จับยาก และเสียหายน้อยเมื่อถูกจับ

ปัจจัยการผลิตของการซ่อน: สิทธิทางการ ข้อมูลขาดตอน และมืออาชีพ

ทุนเทาใช้เครื่องมือเดียวกับธุรกิจสุจริต จึงต้องแยกกันที่ผู้ควบคุมและแหล่งเงิน

เมื่อซ่อนได้ ทุนเทาก็สะสมได้: วงจร 5C ตามแนวคิดของ Marx

ทุนเทาลอกเลียนวงจรทุนปกติ แต่กำไรส่วนเพิ่มมาจากการปกปิดและอำนาจ ไม่ใช่การผลิต

ทุนเทาทำกำไรอย่างไร

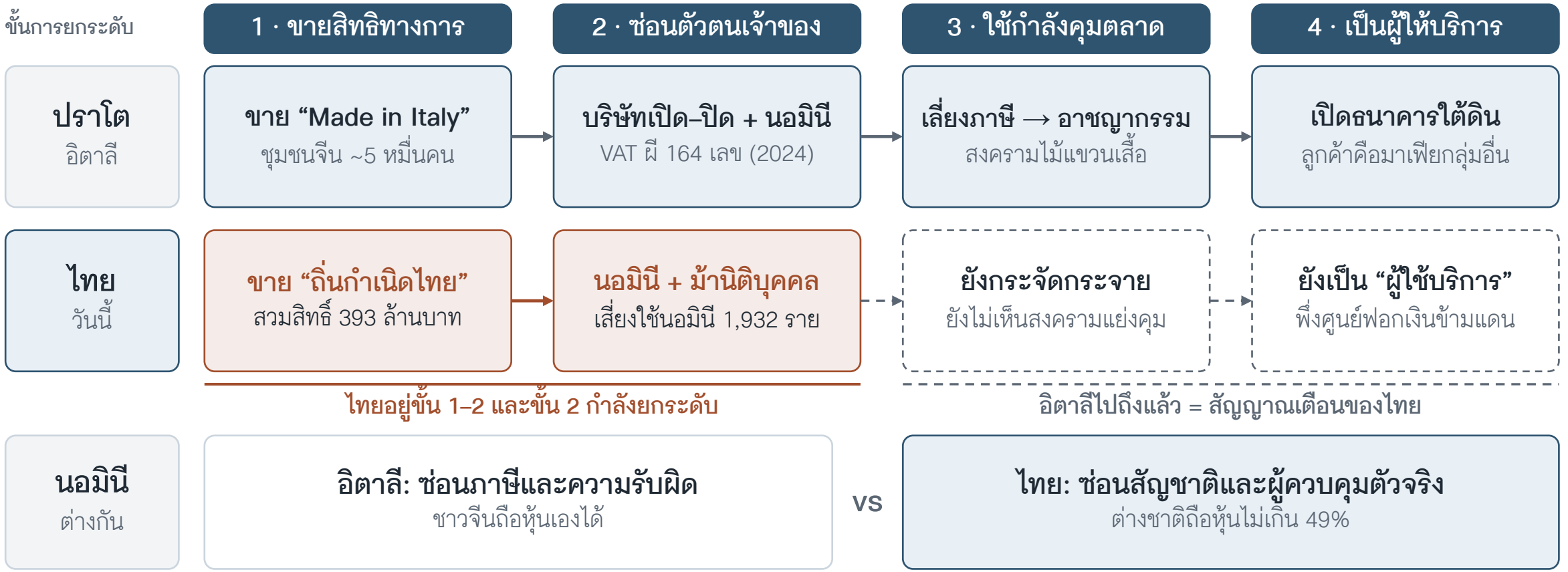
ฝังตัวในเศรษฐกิจจริงมากขึ้น → ตรวจจับยากขึ้น ความเสียหายตกกับสังคมมากขึ้น

ระดับการฝังตัว →	1 ฟอกเงิน รับจ้างเคลื่อนเงิน	2 ธุรกิจหน้าฉาก แบบ “ร้านอาหาร”	3 ธุรกิจทำกำไรมิชอบ แบบ “โรงงาน”	4 รับเหมา · สัมปทานรัฐ แบบ “งานรัฐ”
ทำอย่างไร	บัญชีม้า · โพยก๊วน คริปโต	ธุรกิจเงินสดสูง ลงยอดขายเกินจริง	ได้ใบอนุญาต แต่ทิ้งกาก ไม่จ่ายต้นทุนที่ควรจ่าย	ล็อกสเปก · ฮั้วประมูล ลดคุณภาพ จ่าย “เงินทอน”
กำไรมาจาก	ค่าธรรมเนียมเคลื่อนเงิน	เงินผิดกลายเป็นเงินใช้ได้	ผลักต้นทุนให้สังคมจ่าย	ส่วนต่างงบจัดซื้อ
5C เด่น	Connectivity	Concealment · Conversion	Co-option · Capture	Capture · Conversion
ใครจ่าย	เหยื่ออาชญากรรม	คู่แข่งที่สุจริต	ชุมชนและสิ่งแวดล้อม	ผู้เสียภาษี
ทำอะไรกับรัฐ	หลบรัฐ →	ซ่อนจากรัฐ →	ซื้อการผ่อนปรน →	ให้รัฐเป็นผู้จ่ายเงิน
ต้องฟอกไหม	ตัวมันคือการฟอก	ฟอกผ่านยอดขาย	แทบไม่ต้อง	ผู้รับเงินทอนต้องซ่อน
ตรวจที่ไหนจึงได้ผล	ตามเส้นทางเงิน	เทียบรายได้กับกิจกรรม	ตามของจริง ไม่ใช่เอกสาร	ตามสัญญาและราคากลาง

ตัวอย่างแสดงลักษณะความเสี่ยง ไม่ได้กล่าวหาธุรกิจหรือบุคคลใด

ยิ่งฝังลึกในเศรษฐกิจจริง เงินยิ่งดูสะอาด และการตามเส้นทางเงินยิ่งได้ผลน้อยลง

เส้นทางปราโต (Prato in Tuscany): ไทยอยู่ขั้น 1–2 แล้ว และอาจกำลังพัฒนา

บทเรียน: ปราโตถูกประเมินต่ำจนกลายเป็นมาเฟีย ไทยควรลงมือตั้งแต่ขั้น 2

จูงใจคนในให้ข้อมูล · ให้ผู้ซื้อรับผิดชอบห่วงโซ่อุปทาน · ร่วมมือข้ามแดน

ทุนเทา: เศรษฐกิจนอกระบบที่อยู่ในระบบ

ปราโตคือสัญญาณเตือนล่วงหน้า: ไทยต้องหยุดให้ได้ก่อนถึงขั้นใช้กำลังคุมตลาด

อิตาลีพัฒนาสู่ป้องกันก่อนเกิดเหตุ ไทยยังลงโทษหลังเกิดเหตุ

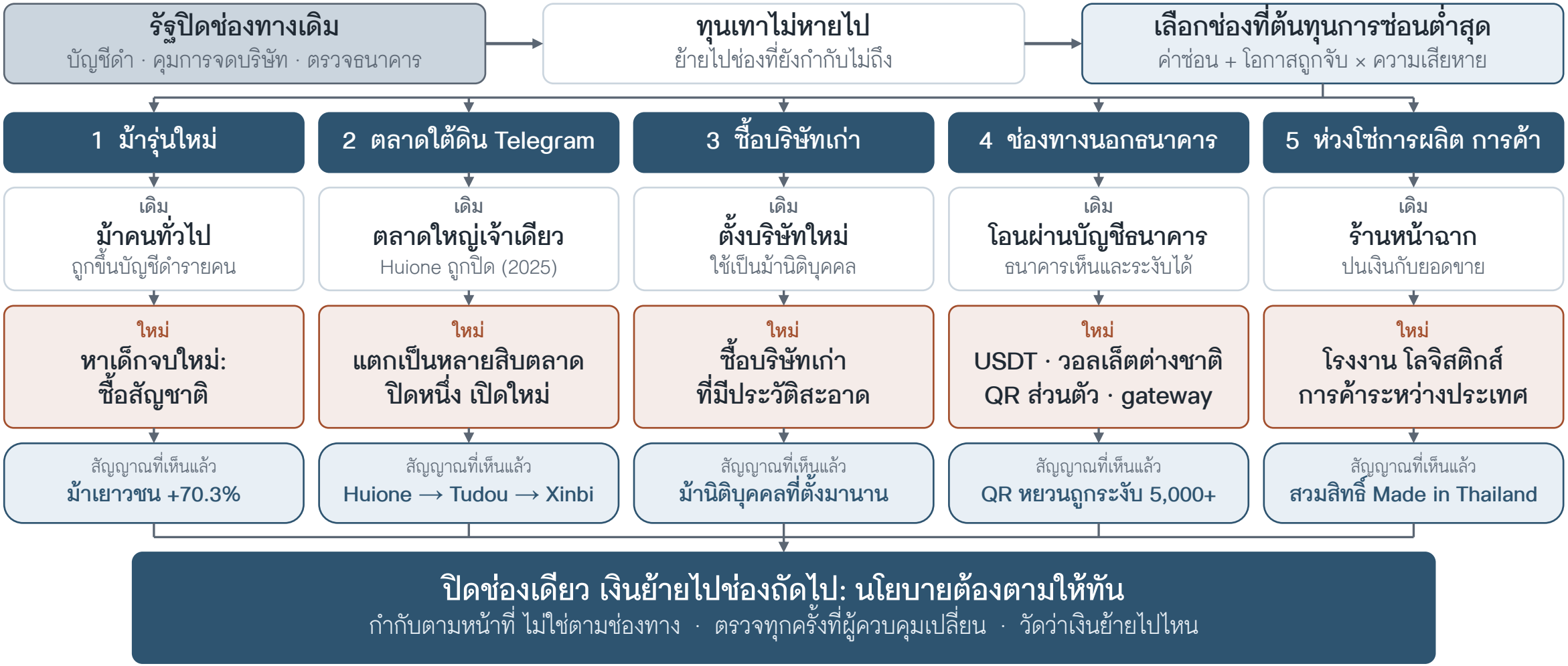
ข้อสรุป: ทุนเทาไทยใกล้ “มาเฟียกรุงโรม” — อาศัยการสมคบ ไม่ใช่การข่มขู่

ควรปรับใช้: ห้ามบริษัทเสี่ยงรับงานรัฐล่วงหน้า · ตรวจก่อนจ่ายเงินอุดหนุน · นำทรัพย์ที่ยึดไปใช้ทางสังคม

ทุนเทา: เศรษฐกิจนอกระบบที่อยู่ในระบบ

ไทยมีเครื่องมือหลังเกิดเหตุ แต่ยังขาดเครื่องมือกันก่อนเกิดเหตุแบบที่อิตาลีใช้

ขั้นกว่าของทุนเทา: ทุนเทามีการปรับตัว

ทุนเทาไม่หายไปเมื่อถูกปิดทาง แต่ย้ายไปช่องที่ต้นทุนการซ่อนต่ำที่สุด

ระยะสั้น: ทำให้ทั้ง 5C ไม่คุ้ม ด้วยบทเรียนจากประเทศที่ทำมาก่อน

กลไก 5C	มาตรการ · บทเรียนต่างประเทศ	ก้าวต่อไปสำหรับไทย
Concealment การปกปิด	**ตรวจผู้รับประโยชน์ที่แท้จริง (BO)** UK: ผู้ควบคุมต้องยืนยันตัวตน	เชื่อมยืนยันตัวตนดิจิทัล กับการจดทะเบียนกรรมการ
Connectivity การเชื่อมต่อ	**ส่งสัญญาณข้ามสถาบัน กักเงินก่อนเคลื่อน** SG: รับผิดร่วม · UK: คืนเงินเหยื่อ 88%	ต่อยอดหลักร่วมรับผิด ตาม พ.ร.ก. ฉ.2/2568
Co-option ดึงผู้มีอำนาจเข้าร่วม	**ตรวจผลประโยชน์คู่กับดุลพินิจ** UK: Unexplained Wealth Order	ขยายภาระพิสูจน์ทรัพย์ ถึงคนใกล้ชิดและผู้ถือแทน
Conversion การแปลงสภาพทุน	**ติดตามทรัพย์แม้เปลี่ยนรูป** SG: ยึดทั้งเครือข่าย 27 คน	ยึดถึงผู้ถือแทน คืนผู้เสียหายก่อน
Capture อิทธิพลเหนือกติกา	**เปิดเผยที่มาของกติกา** ยูเครน: จัดซื้อออนไลน์ ProZorro	e-GP เป็นข้อมูลเปิด เชื่อมกับข้อมูล BO

หลักร่วม: ปกปิดต้องไม่คุ้ม · ความรับผิดถึงผู้ควบคุมจริง · ผู้สุจริตอยู่ในระบบได้

วัดที่ความเสียหายที่ลดลง ไม่ใช่จำนวนบัญชีที่ระงับ

นโยบายระยะสั้นต้องทำให้การปกปิดไม่คุ้ม และวัดผลที่ความเสียหายที่ลดลงจริง

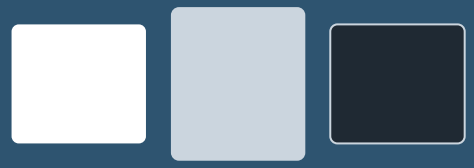
ระยะยาว: ปฏิรูปสถาบันจนไทยไม่มีศักยภาพในการดึงดูดทุนเทาอีกต่อไป

หลักการ: ต้องทำพร้อมกันทั้ง 4 ด้าน ถ้าปิดทางเดียว เงินเทาจะย้ายไปใช้จุดอ่อนที่เหลือ

ทุนเทา: เศรษฐกิจนอกระบบที่อยู่ในระบบ

ปิดจุดอ่อนทั้งสี่พร้อมกัน ไทยจะไม่คุ้มสำหรับเงินเทา และทุนสุจริตกลับมาแข่งได้

ทุนเทาไม่ได้ชนะเพราะความสามารถ แต่ชนะเพราะกติกาทำให้การหลบซ่อนคุ้มกว่าการสร้างใหม่

เปลี่ยนราคาของการซ่อน แล้วแรงจูงใจของเงินจะเปลี่ยนเส้นทาง

ขอบคุณ · ทุนเทา: เศรษฐกิจนอกระบบที่อยู่ในระบบ · ธานี ชัยวัฒน์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย